

I DALIS

EDEMAS

Tai buvo aukštas, stambus vyras, apsirengęs iš gražiai išdirbtos odos pasiūtais drabužiais, kokius nešioja turtingi kazachai ir karakirgizai¹ karo vadai, apsiavę minkštais auliniiais batais, be kietų užkulnių, kokius avia tiurkai, genčiai – saltai, sajakai, kesekai, diajoli – ir kiti Vidurinės Azijos tautų tautėlių gyventojai. Pažiūrėjus į jo apsirengimą, aukštas kailinis kepuris, galbūt jai pagalvoti, kad tai kažkoks kazachai, kirgizai ar dungarai bekas ar emyras², belaukiantis savo pulko, kurie jau žygiuoja per Alatau, Aksorano kalnagubrius, per Tian Šanio uolines viršūnes ar Karakumai ir Kyzylkumai dykumas.

Jis sėdėjo ant aukštos uolos, apšviestas šaltu kalno saulės spinduliu. Jo žvilgsnis bėgo per kalnagubrius, besitraukiančius vis tolyn į rytus, kur gyveno šimtai tautėlių. Vienos jų be gailėsio kariavo su Rusijos imperatoriumi Nikolajum Antruoju, kitos žudė jo priešus ir pripažino vieną rusų draugystę. Kokie pavairūs buvo Azijos kalnai, tokie pavairūs juose gyveno žmonės dar nuo Aleksandro Makedonieio laikų, niekada neiškilę taikos šakelės ir nesukabinę ginklų jurtos kampe, kad jie ten dulkėtų nenaudojami. Sunku būtų suskaičiuoti, kiek žiaurių mėsų matė šie žydrų deimantų spindintys kalnai ledynai, kiek išdidžių karvedžių įia siekė tapti antruoju Aleksandru Makedonieiu ir žuvo nepalikę jokių savo žygių atminimų. Net dainiai apie juos nesudėdavo jokių dainų.

Matyt, sunkios mintys kankino ant uolos sėdintį vyrą, nes jo žvilgsnis slinko tik kalno viršūnėmis, nū minutei nenukrypdamas į vakaro sutemų dengiamus kalnus tarpeklius. Vyras, lyg ištikimas viršukalnių garbintojas, meldėsi kalnų didybei ir dieviškumui. Jau kas kas, o jis tikrai žinojo, kad kalnuose žmogus geriausiai supranta Kūrėjo galybę, amžinumą ir išmintį.

Kada ir kaip jis apsigyveno šiame kalnagubryje, kada įia pasistatė jurtą ir užkūrė ugnį? niekas nežinojo ir per daug nesidomėjo. Vieni kalbėjo, kad jis įia gyvena daugiau kaip šimtą metų, kiti minėjo, kad dar ilgiau, tik šamanas Kostanbetas pasakė, kad žmogus negyvena taip ilgai, išlikdamas toks galingas, kaip akyno³ Kastugano apdainuotas Samarkando karžygys Bachar-Žyrau. Na, negyvena, tai negyvena, sakė kaliniai, bet gal šamanas Kostanbetas aklas, nematydamas, jog Edemas į ne daugiau kaip penkiasdešimties metų vyras, kurį vargu ar paveiktų ir dešimt jaunų džigitų⁴. Taip kalbėdamas jis tik stebina žmones ir galbūt gale jie nustos jų gerbti.

Taip, kaliniai jį vadino Edemu, nes toks vardas buvo nurodytas dokumentuose, kuriuos jam davė apygardos viršininkas rusų Ivanas, kai jį, meškos sudraskytą, atnešė medžiotojai į šio atsiskyrėlio jurtą. Oi, kaip nepasisekė rusų Ivanui, kai jo šautuvo pirmas šovinys užsikirto ir įsiutusi meška puolė medžiotojus! Sako, kad meška į kerpliškas žvėris, kuris nieko nedaro žmogui, jeigu jis parkrinta ant žemės ir guli lyg negyvas. O Mubajau, stabmeldži dieve, kiek daug kvailumo keliauja žmoniai! Pomis, kai jie susitinka su tokiu žvėrimi kaip meška, atkeliavusia šimtus kilometrų iš Sibiro taigų į Chan Tegyrio kalnus.

Ne, nereikėjo rusų Ivanui kristi prieš mešką ir vaidinti negyvą! Už minutės jis jau raitėsi meškos letenose, visas apsiypylęs krauju, ir tik ilgo durklo smūgis, smogtas tvirta Edemo ranka, parbloškė mešką ant žemės ir privertė išglėbio paleisti sumaitotą rusų viršininką. Smūgis buvo toks baisus, kad nutrenkė įsiutusį žvėrį keletą metrų į šalį, o durklas pervėrė mešką krūtį, širdį ir išlindo keliolika centimetrų nugaroje.

Į Viešpatie, kas per smūgis! Į sušnabždėjo jaunas, smulkaus sudėjimo kariškis su rusų imperijos kontradmirolo antpežiais. Į Ar jis kur matė tokį smūgį?

? Ne, j? s? kilnybe, ? atsak? kitas medžiotojas, ? bet paži?r?kime, kuo galime pad?ti generolui Ivanovui.

Jie prib?go prie sužeisto draugo ir pasibais?j? sustojo: meškos letenos perpl?š? generolui šon? ir jau mat?si plau?iai bei kiti vidaus organai. Meškos dantys sulauž? generolui rank? ir ji kabojo kaip skuduras.

? Jis tuoj mirs, ? pasak? kontradmirolas Aleksandras Kol?iakas, ? tai paskutin?s jo minut?s. Pad?ti jam jau niekuo negalime.

Visi medžiotojai (apie dešimt žmoni?) su generol? ir kit? aukšt? laipsni? kariški? antpe?iais nusi?m? kepures. ?mai jie sudreb?jo nuo baisaus riksmo.

? Grei?iau! ? nežmonišku balsu sugriaud?jo Edemas. ? Neškite j? ? mano jurt?!

Per por? minu?i? sužeistasis buvo nuneštas ? didel? Edemo jurt?, išklot? brangiais kailiais. Ant stalo greitai užties? balt? drobul? ir paguld? mirštant? generol?.

? Pasilik ?ia, pad?si man, ? pasak? Edemas generolo adjutantui senovine mongol? kalba. Jis tik pažvelg?s suprato, kokios tautyb?s yra generolo adjutantas, ir tokiu d?mesiu peln? jo palankum?.

Edemas sužeistajam ? burn? ?pyl? šaukšt? kažkokio juodo skys?io, nuo kurio generolas kr?ptel?jo ir nustojo dejuoti. Meškos išpl?št? šon? patep? tepalu, kvepian?iu žol?mis, kuri? malonus aromatas iškart pasklido visoje jurtoje. Ilgai Edemas dirbo prie sudarkytos generolo kr?tin?s, o dar ilgiau tvark? vos nenupl?št? rank?. Generolo draugai r?kydami s?d?jo prie jurtos, laukdami operacijos pabaigos. Kad generolas mirs, jie n? kiek neabejojo, tik nežinojo, kiek t?sis ši agonija.

Bet generolas nemir?! Rytojaus dien? jis jau ištar? kelis žodžius, o po trijų dien? papraš? valgyti. Po dešimties dien? pakilo iš patalo, o po m?nesio s?do ant arklio ir pasileido ? miest?.

? Vis? gyvenim? aš tau b?siu d?kingas, pone Edemai, ? kalb?jo jis, spausdamas rank?. ? Aplankyk mane mieste, kai tik gal?si. Tu stebuklingai mane išgydei. Taip gali išgydyti tik pats Viešpats arba jo šventieji. Kam pasakosiu ? niekas nenor?s patik?ti. Aš net link?s manyti, kad tu esi dangaus sve?ias, nes n? vienas žmogus to neb?t? sugeb?j?s. Nesupyk, kad tave vadinsiu Adamu, nes toks vardas daug geriau skamba negu Edemas. O dabar, kaip didžiausi? pad?k?, priimki mano durkl?. J? m?s? giminei dovanojo imperatorius Petras Didysis. Jo rankenoje ?d?ti septyni kryžiaus pavidalo rubinai, kurie sudaro Sietyno žvaigždyn?. Tai ? laimingas skai?ius, kuris tau atneš laim?.

? Gerai, ? sutiko Edemas, ? o aš tave vadinsiu rus? viršininku, nes man taip papras?iau ir suprantamiau. O dabar priimk ir nuo man?s atminimo dovan?l?.

Jis užkabino generolui ant kaklo pilk? akmen?, gausiai išdabint? ž?rin?iais rubiniais.

Jie išsiskyr? vienas kitam jausdami didel? draugiškum?. Šis vasaros nuotykis su meška ir stebuklingas generolo išgydymas nuskamb?jo ne tik per Vidurin?s Azijos tauteli? jurtas, bet pasiek? net ir Ledinuot?j? vandenyn? ir r?s?i? Sibiro taig?.

Generolas nežinojo, kad, pavadin?s Edem? Adomu, atsid?r? prie slaptingosios tiesos vart?.

Greitai Edemas tapo žinomas visoms tautel?ms. Stabmeldžiai kalb?jo, kad jis ? Dievo Bogdabajaus karžygys, kuris gali atgaivinti net mirusius. Musulmonai sak?, kad tai Mahometo pasiuntinys, o budistai apie j? k?r? legendas, kaip apie išminting?j? Bud?, kuris v?l pasirod? žem?je žmon?ms pagelb?ti. Tik vieni krikš?ionys nieko nežinojo, nes Europa nuo Azijos toli toli, o rus? viršinink? tiek daug ir jie tokie išpuik?, nieko gero nelinkintys vietiniams gyventojams.

Edem? vadino stebukladariu, galin?iu išgydyti kiekvien?, kuris ? j? kreipiasi. Iš ties? taip ir buvo, tik svarbiausia buvo j? rasti jo didžiul?je palapin?je. Dažniausiai jis klajojo po kalnus, jodin?jo Karakum? ar

Kyzylkum? dykumose, pasiekdavo Tarpupio⁵ sl?nius, žem?s gyvyb?s šaltin? ? Baikalo ežer? ir tolimuosius Himalaj? kalnus. Visi žinojo, kad Baikalo ežero vanduo išgydo daug lig?, atjaunina žmogaus k?n? ir dvasi?, daro j? kilnesn? ir geresn?, o dangiškoji Šambala⁶ užkoduota kažkur Nepalo kalnynuose. Gal d?l to Edemo palapin? dažnai stov?davo tuš?ia, nes jos šeimininkas bast?si kalnuose, dykumose arba plaukdavo per putotas upes, o kartais apsistodavo neapr?piamuose Sibiro taigos tankumynuose, kur sutikti kit? žmog? – didel? laim?, nes dažnai visus metus tekdavo tenkintis tik laukini? gyv?n? kaimynyste.

Taip ir plito legendos apie žmog?, nežinia iš kur atkeliavus?, nežinia kokio tikslo siekiant?, nežinia kur pradingstant?. „Ne, tai ne rusas, ? tvirtino jo išgelb?tas generolas, ? nes jis negeria degtin?s ir kalba ner?kaudamas ir nesikeikdamas.“ „Ne, tai ne išdidus britas, nes nesiekia kit? apgauti ir neieško sau naudos“, ? sak? Sibiro pirkliai, kuriems angl? pirkliai trukd? prekiauti. „Ne, jo gimtin? ne Chiva ar Buchara, kur išauga šauniausieji raiteliai, nes vikrumu ir dr?sa Edemas juos visus pranoksta“, ? gin?ijosi kazach? ir turkm?n? raiteliai. Kad jis ne pirklys, žinojo jau seniai, o netrukus ?sitikino, kad jis ? net ne karys.

Kai Bucharos didysis emyras prie Mozafaro El-Dino pralaim?jo rus? kariuomenei ir Buchara tapo rus? imperijos vasalu, didysis emyras Nasrulla atjojo ? Edemo jurt? ir papraš? jo pagalbos.

? Svetimšali Edemai, ? sak? emyras, ? aš visk? žinau apie tave (trumpas žvilgsnis lyg galingas žaibas blykstel?jo Edemo akyse), ir tik tu vienas gali man pad?ti. Astrachan?s chanas Kip?iakas sak?, kad tu nemirtingas, nes gali nukristi nuo aukš?iausio kalno ir lieki sveikas bei gyvas; gali kovoti su dešimtimi narsiausi? uzbek? kovotoj?, toki? kaip Bachar-Žyrau, ir juos per kelias minutes nugal?ti. Pad?k man sumušti rus? kariuomen? ir aš tave apipilsiu auksu. Tu pirmas žmogus, kurio aš paprašiau pagalbos.

? Jeigu sakai, kad visk? žinai apie mane, tai turi žinoti, kad aš negaliu atsukti kardo prieš žmog?, nes to neleidžia mano Dievas. Aš galiu pagydyti sergant? ir sužeist?, bet negaliu atgaivinti mirusio. Aš dirbu tai, k? man paved? K?r?jas, o jo planuose n?ra to, kad aš pad?čiau tau nugal?ti rusus. Kalbi apie auks?, bet kam man jis? Aukso pilni Tian Šanio kalnai ir Himalaj? uolynai. Nor?damas gal?iau nutiesti auksin? tilt? per Juod?j? tarpekl?, kuriuo tu su savo vyrais atjojai pas mane. Patariu ir tau, emyre, ? auks? ži?r?ti kaip ? paprast? žvirgžd?, tada ir tavo širdis nurims, jos nedžiovins godumo ir neapykantos v?jas.

Daugiau kalb?ti nebuvo k?, ir emyras su savo kariais šoko ? balnus:

? Lik sveikas, teisingasis Edemai! ? sušuko emyras. ? Mudu tikriausiai daugiau nepasimatysime.

? Ne, atsak? Edemas. ? Aš pas tave ateisiu, kai tu to labai nor?si. Tada ir pasimatysime.

Jis gal?jo pasakyti – „kai mirtis atsistos šalia tav?s“, bet nutyl?jo.

Kovoti prieš rusus j? kviet? kazach? ir turkm?n? mirzos⁷, mongol? didikai, baškir? bekai ir net Kinijos imperatorius, bet atsakym? visi gaudavo vienod? ? ne!

Edemo atsisakymas kariauti su visokiais pagražinimais plito po Vidurin? Azij?, Mongolij?, Kinij?, Totori? chanat? ir kitas tautas, darydamas Edem? dar labiau paslaptingesn? ir nesuvokiam?. Bet jam buvo tas pats, k? apie j? kalb?s žmon?s. Veltis ? j? smulkius ir menkus reikalus jis nesiruoš?.

O tai jiems buvo sunkiausia suprasti, tod?l legend? pyn? vis stor?jo, paslapties šydas vis tank?jo. Bet juk Azija ir buvo tokia šalis, kur realyb? bei mistika supanaš?ja ir susilieja viena su kita.

Jis buvo vienas, bet ne vienišas. Per dien? dienas jis gal?jo kalb?tis su kaln? virš?n?mis, su putojan?iais upokšniais, skuban?iais ? pla?ias Indijos, slenkst?tas Kinijos ir akim neapr?piamas Sibiro upes. Jos pasakojo jam visas naujienas, kurias gird?jo ir mat? b?gdamos per kalnus, derlingus sl?nius ar dykum? sniegynus. J? kalb? suprato tik jis ar kiti jo broliai, bet niekas daugiau. Dien? jis pasikalb?davo ne tik su upeliais bei up?mis, bet taip pat su skais?ia lyg kaln? ledynai saule, su deginan?iu Kyzylkum? ar Karakum? v?ju, su

švelniu Ferganos slėnio alsavimu, kur maloni šiluma kelia visą žalią gyvybę, suteikdama žmonėms džiaugsmą ir viltį. Jam pakakdavo nukreipti akis į kalną viršūnę, rūsiai dundantią audrą, pasakyti – „kalbėk“, ir sužinodavo viską, ką norėdavo. Jie pasakydavo, kurią šalį nusiaubė maras ar badas, kurios žemės valdovas badu marina savo pavaldinius, kad jie nepakankamai į myli ir gerbia. Jie šaukė apie tai, kaip išsiliejusios iš krantų Kinijos upės paskandina šimtus tūkstančių paupių gyventojų, kaip nuo sausros išdžiūsta daugelis upių, o javai ir daržovės sudžiūsta į pelenus ir išnešiojami vėjo, kaip žaibo uždegta nušvinta Sibiro taiga ir liepsnoja per visą vasarą lyg nįri pragaro pašvaistė, kurios užgesinti nepajėgia visos Rusijos pajėgos.

Edemas nemėgo Sibiro taigos gaisrų, kurie jam atrodė baisūs ir laukiniai, kaip ir pati šalis. Dar baisiau jam atrodė nuolatinis karas, kasmet dundantis nuo Uralo kalnų iki Kinijos imperijos, nuo Kaukazo iki Mongolijos, nuo Kazachijos dykumų iki Tibeto kalnagėbrių. Vienais metais kraujas bėgdavo Mongolijoje, kitais į Indijoje, trečiaisiais į Samarkando emyratą ar Afganistane. Tūkstančiai lavonų nuklodavo kalnus bei slėnius ir niekam jie nerūpėjo.

Jis nekętė ginklų ir niekuomet į nenaudojo, išskyrus ilgą durklą atsiginti nuo žvėrių. Nuo žmonių atsiginti nereikėjo. Pakakdavo žvilgtelėti jiems į akis ir jie nieko negalėdavo padaryti.

Bet pakeisti bet kurio įvykio jis negalėjo. Jo paskirtis buvo pamokyti, patarti, pacituoti tam momentui tinkamą palyginimą, kurią tiek daug galima rasti Šventajame Rašte. O toliau į nieko! Negalėjo tiesioginiu šikišimu nutraukti ar sutrukdyti žudynes ar kitą blogą. Jis elgėsi kaip kalnų upė, kuri skuba, nenurimsta, vis pirmyn ir pirmyn, bet išsokti iš savo akmeninių krantų negali, nes tai jai neskirta.

Jam pakakdavo tik panorėti ir už kelių minučių atsirasdavo norimoje vietoje, nesvarbu kur ji bėdavo: Baikalo ežero ledynuose, Ferganos slėnyje ar Bengalijos džiunglėse, pilnose plėšriųjų tigrų.

Jo širdį dažnai apimdavo rėstybė, matant priespaudą ir persekiojimus, žudomus belaisvius, ypač vaikus, badu marinamus vergus. Jis puikiai suprato, kad blogis neša skausmą ir kančias, ir bėtina jį pašalinti.

Bet kaip, kaip tai padaryti?

Edemas žinojo, kad jo paskirtis žemėje visai kita. Jis turi daryti tik tai, kas jam pavesta, o antrą kartą nepaklausyti jis neišdrįstų.

Edemas prisimena tą laikotarpį, kai Viešpats jam liepė apieisti dangišką buveinę ir apsigyventi žemėje kartu su savo nusikaltimo bendrininke Ieva. Juk ne už obuolio valgymą Viešpats supyko, bet už jo valios nevykdymą. Ir štai prabėgo tūkstančiai metų, kai jie gyvena žaliame pasaulyje mokydami, prusindami, kultūrindami vis gausėjantį žmonių būrą.

Jis daug padarė: išmokė žmones auginti javus bei daržoves, statyti trobas ir prisijaukinti gyvulius, bet vieno jis negalėjo padaryti – suminkštinti žmonių širdis, kad jos taptų geresnės, švelnesnės, žmoniškesnės. Suprato, kad žemėje, be jo, yra baisi blogio jėga, siekianti sunaikinti visus gerio daigus, kuriuos jis pasėjo žemėje ir žmonių širdyse. Žemėje, šalia jo, veikia tamsos dvasia – Lilit (Lilith)⁸, viską darydama žemės ir žmonių pražėdė. Ji mokė priešingai Edemui, aukštindama blogą ir niekšystes. Ir žmonės susižavėjo jos klausu. Ir kaip neklausys, jei ji žadėjo žmonėms daugybę malonumų, nereikalaudama darbo ir pareigos.

Prasidėjo nirtinga Gerio ir Blogio kova.

Viskas dar buvo gerai, kol žmonijai vadovavo Motina, kai jos žodis buvo statymas, valdžia, mokslas ir religija, kai ji ir baudė, ir guodė. Tai buvo matriarchato amžius, kurį ir dabar žmonės vadina Aukso amžiumi.

Nedaug tada buvo tų nemirtingų žmonių, kurie gyvendavo po kelis šimtus metų. Praeitais visuomet atrodė šviesesnė, bet iš tiesų ji ir buvo šviesesnė negu dabar. Ji iš karto mėgė keistis blogį į pusę, kai vyras į savo rankas paėmė kardą, o šalį padėjo arklį. Jis sakė, kad taip gina savo šeimą, savo turtą, savo žemę. Tačiau tai buvo melas, nes ginkluotas vyras tapo šeimos ir genties tironu, kovodamas už teisę valdyti, įsakinėti,

skriausti, o pagaliau net žudyti. Pasaulis ?m? žiaur?ti, negailestingumas suklest?jo, o gerumas tapo nepageidaujamas. Kraujas, ? kur? visi ži?r?jo pagarbiai, tapo negerbtinas. Netgi imta tik?ti, kad krauj? labai m?gsta dievai ir reikia jiems j? aukoti.

Taip pirm? kart? šventykl? aukurai apsiliejo žmogaus krauju, o deginam? auk? d?mai užtemd? žydr? padang?. Taip pasibaig? Aukso amžius, taip pasibaig? nuostabus gyvenimas žem?je, kuris buvo skirtas kaip rojus visai žmoni? giminei.

Edemas mintyse vis dažniau prisimena tuos laikus, kai jis mok? Tarpupio sl?ni? gyventojus auginti pirmus javus, prisijaukinti gyvulius, numegzti žuvims gaudyti tinkl?. Dar ir dabar jau?ia kvie?i? gr?d? švelnum?, balt? kaip sniegas milt? skon?, šilto ožkos pieno gardum?! V?liau juos išmok? statyti namus, sand?lius gr?dams ir net kasti kanalus, kuriais b?go vanduo, dr?kindamas jav? laukus, daržus, sodus...

Viešpatie, koks tai buvo puikus amžius!

Pagaliau at?jo laikas, kai jis išmok? to krašto gyventojus šumerus lydyti bronz? ir gaminti metalinius ?rankius. Bet kai jie pasigamino pirm?j? kalavij?, Edemas suprato, kad jo pamokymai jiems nereikalingi. Nereikia žodži? apie gerum?, nes žiaurumas plinta kaip ugnis. Kam ištiesti priešui rank?, jei maloniau jam nukirsti galv?; kam b?ti žemdirbiu, jei smagiau kariauti ir grobti, kas tau patinka, ypa? iš silpnesni? kaimyn?.

Taip ?sik?r? galinga Babilonijos valstyb?, kuri tapo kur?ia Edemo žodžiams. Joje klest?jo raštas, astrologija ir teis?, bet apie tikr?j? Diev? niekas ?ia nekalb?jo. Visk? užgož? žyniai, kurie suk?r? žiaurumo religij?, o g?riui ten neliko vietos. Laukuose, kuriuose Edemas išmok? auginti javus ir daržoves, švilp? botagai, kapodami verg? nugaras. Jav? ir gyvuli? kaimen?s priklaus? žyniams ir karo vadams. Suvalgyti m?sos k?snel? ir išgerti pieno lašel? žemdirbiai negal?jo, bijodami netekti galvos. Puik?s kabantys sodai puoš? miest? ir karaliaus r?mus, bet vaikš?ioti po juos tur?jo teis? tik dvariškiai ir karaliaus žmonos ir sugulov?s. Pagaliau nuo kaln? atsirito karingos asir? gentys ir galingiausia to meto valstyb? subyr?jo ? trupinius. Vergai iš Persijos, Jud?jos, Egipto ir Indijos patrauk? namo nešdamiesi dalykus, brangesnius už auks? ir sidabr? – žinias ir moksl?, apie k? kitos tautos nieko neišman?.

„Nereik?jo man prad?ti nuo žemdirbi?. Jie ram?s ir taik?s žmon?s, bet nemoka apsiginti nuo pl?šikaujan?i? gen?i?, nesugeba pasipriešinti savo karaliams ir žyniams. Ir aš, siekdamas ?tvirtinti g?r? žem?je, turiu elgtis kitaip. Norint sukurti roj? žem?je, reikia rasti valdovo vardo vert? didik?, sugebant? sukurti galing? imperij?, žemišk?j? roj?.“

Ieškoti toli nereik?jo. Jis pasirinko Makedonijos karaliaus s?n? Aleksandr?, v?liau pramint? Didžiuoju.

Tai buvo karys, gerai išmanantis ne tik karo men?, bet ir visus mokslus, net filosofij?. Buv?s Aristotelio mokinyš, dom?josi viskuo, k? jam kalb?jo graik? išmin?iai, tarp kuri? vaikš?iojo ir niekam nepaž?stamas Edemas.

Aleksandro kariuomen? ritosi kaip galinga vandenyno banga per to meto pasaul?. Jis nukariavo visas gretimas valstybes, net Egipt? bei Persij?, ir pakilo užkariauti Indij?. Visos valstyb?s nesugeb?jo pasipriešinti Aleksandrai. Savo valstyb?s sostin? jis perk?l? ? Babilon?, nor?damas prikelti ir išpl?sti jo buvusi? didyb?.

Ir štai imperija, kuriai niekas nepaj?g? atsispirti, kuriai vadovavo protingiausias valdovas, kurioje k?r? išmintingiausi mokslininkai, perduodantys Aleksandrai viso pasaulio žinias ir moksl?, krito ir subyr?jo ? atskiras valstybes, tampan?ias lengvu kaimyn? grobiu. Visi su pasibais?jimu kalb?jo apie staigi? Aleksandro mirt?. Tik vienas Edemas suprato, kad ir v?l šm?kstel?jo ni?rus Lilit šeš?lis. Tai ji, kaip nuodingas dykumos skorpionas, ?g?l? Aleksandrai ? šird? ir jis mir? kaip visi mirtingieji.

Edemas s?d?jo prie uolos ir m?st?, m?st?...

Netiko ir šis b?das, kai šalies valdovas gali kreipti vis? valstyb? kult?ros, doros, darbštumo ir gerumo link, o visi pavaldiniai – klusniai žygiuoti paskui. Kiekvienas valdovas ? mirtingas ir n? vienas negarantuotas, kad gyvens lyg priešistorinis Matuzalis⁹. Tik Aukso amžiuje nemirtingieji žmon?s vaikš?iojo žeme kelis šimtus metų. Taip raš? žydai savo šventojoje knygoje ir abejoti tuo nebuvo pagrindo.

K? daugiau panaudoti, kad žem? tapt? rojumi? Tam netiko paprasti žmon?s, darb? laikantys šven?iausiu dalyku. Kas iš to, kad jie mok?jo dirbti, bet nesugeb?jo apsiginti. Kas iš to? Nepavyko tobul?jimui panaudoti ir išmintingiausio pasaulio valdovo. Kas gal?jo žinoti, kad Viešpats jam paskyr? tok? trump? gyvenim?. Tokio valdovo daugiau jau nebus. T?kstan?iai atsiskyr?li? ir garsi? pamokslinink?, toki? kaip garsusis stebukladaris Jonas Auksaburnis, dar vadinamas Chrizostomu, moka puikiai kalb?ti. Kai Jonas Auksaburnis kalb?davo, atrod?, kad groja dangiškieji smuikai, o paprasti žmon?s pl?savo ašaromis, jo besiklausydami. Ta?iau aukštieji dvasininkai, užsid?j? ž?rin?ias kepure, jo nekont?, persekiojo ir šmeiž? kiek paj?gdami. Jis mir? toks jaunas ir Edemas nesp?jo jo panaudoti žem?s ir žmoni? tobulinimui.

Bet savo didingam tikslui jis nusprend? panaudoti bažny?i?, kur buvo sukaupta viskas, kas šven?iausia žmogaus dvasiai. Reik?jo, kad pasaulis v?l sudreb?t?, kaip Aleksandro Didžiojo laikais. Ir jis sudreb?jo, ? popiežiaus sost? atsis?dus Urbonui II. Išgird? jo ugningus žodžius, ? Pranc?zijos miest? Kurmon? susirinko šimtai riteri? ir šimtai t?kstan?i? paprast? žmogeli? iš Pranc?zijos, Akvitanijos, ?ekijos, Moravijos, Bavarijos, Flan Arijos, Tul?zos, Gaskonijos karalys?i?, daugelio kunigaikštys?i? ir grafys?i?. Visa Europa sujudo lyg bi?i? avilys. Ir kas gi gali b?ti labiau uždegan?io, negu noras išvaduoti Švent?j? žem?, užgrobt? musulmon? ir valdom? j? valdov?.

Edemas tik?jo, kad Kryžiaus karai atgaivins žmoni? geruosius jausmus, sustiprins j? tik?jim?. Taip galvojo ne jis vienas. Taip galvojo daugelis jaun? vienuoli?, kunig? ir didik?, o juos lyd?jo garsieji pamokslininkai: vienuolis Hildebrandas (v?liau tap?s popiežiumi Grigaliumi VII), vienuolis Petras Emeritas, panašus ? Biblijos pranaš?. Dar niekuomet Edemas nemat? tokio užsidegimo, kuris liepsnojo visoje Europoje, ruošiantis ? Kryžiaus žyg?. ?ia, be popiežiaus, žmones žygiui kviet? Pranc?zijos karalius Liudvikas VII, Vokietijos karalius Konradas III, Anglijos karalius Ri?ardas Li?taširdis, Šventosios Romos imperatorius Fridrichas II, Vengrijos karalius Andr?jus II, Austrijos hercogas Leopoldas VI ir kiti monarchai. O kur dar kunigaikš?iai, grafai, markizai, baronai ? juos buvo galima skai?iuoti šimtais ir t?kstan?iais. Diena iš dienos aid?jo trimitai ir b?gnai, vyko riteri? turnyrai, o geriausi pamokslininkai šauk? grei?iau prad?ti žyg?. Ant paaukštinimo, padaryto iš šimtame?i? ?žuol? ir buk?, kop? kalb?tojai: didikai, dvasiškiei ir net kaimo gražbyliai, mokantys uždegti mini?.

Po kurio laiko Vokietijos ir Pranc?zijos keliais patrauk? kovotoj? minios, skub?damos link Graikijos ir Bulgarijos. Žmon?s verž?si ? Maž?j? Azij?, kad iš ten pult? nekrikštus musulmonus.

Taip nepaliaujama banga slinko žmon?s pirmyn, nes bangos iš nugaros lipo ant j? ir st?m? ? priek?. Pirmuosius b?rius ved? vienuolis Vietas. Basas, apsireng?s šiurkš?iais drabužiais, raitas ant asilo, nešinas dideliu kryžiu, o apie j? gr?dosi pulk? pulkai, b?ri? b?riai maldinink?. J? buvo daugiau kaip milijonas.

Europa pirm? kart? susivienijo ir atrod?, kad tokia s?junga liks amžiams.

Edemas dalyvavo kartu su visais. J? visi vadino grafu Diubua, kilusiu iš Normandijos, bet niekas neklaus? jo pavard?s ir titulo, kaip neklaus? šimt? t?kstan?i? vyr?, moter? ir vaik?.

Jo akys, apimtos didžiausio entuziazmo, spind?jo kaip žvaigžd?s. Jeigu nepasisek? su žemdirbiais, su galingos valstyb?s karaliumi, tai dabar tikrai tur?t? pasisekti. Tikslas toks kilnus, kokio dar nebuvo.

Bet pakili nuotaika prad?jo bl?sti, kai jie paliko Lombardij? ir sustojo pails?ti Karintijoje. V?l pasipyl? kalbos, v?l suliepsnojo ugningos priesaikos. Kaip ir visi riteriai, Edemas klaus?si dažnai gird?t?, bet vis tiek maloni? žodži?. Staiga jo veidas apsiniauk?. Ant pakylos kop? nuostabaus grožio dama, lydimą keli? šarvuot? riteri?. Ji prad?jo kalb?ti ir atrod?, kad ugningos žarijos krinta jai iš l?p?.

? Kas ši dama? ? paklaus? Edemas šalia stovin?io puošnaus didiko ir mandagiai nulenk? galv?.

? Tai baronien? Ana fon Ungern, ? atsak? jaunuolis, mandagiai pakartoj?s nepaž?stamojo gest?, ? atrodo, kad ji iš Flandrijos, nors tiksliai negaliu pasakyti.

Jaunuolis galb?t buvo mažai apie j? gird?j?s, bet Edemas kuo puikiausiai j? pažino. Tai buvo Lilit, amžinoji K?r?jo ir žmon? priešinin?, niekam gero nelinkinti.

Jeigu ji pasirod? dabar, kai žmon?s liepsnoja pasišventimu ir dr?sa, tai nieko gero negali tik?tis. Nepavyks ir ?ia, kaip nepavyko Babilone ir Aleksandro Makedonie?io imperijoje.

Puikioji dama kalb?jo uždegan?iai, bet ji kviet? ne atkovoti Švent?j? žem?, o pl?šti ir žudyti kiekvien?, kuris jiems pasipainios pakel?je. Ir ne vien tik netik?lius, bet ir kiekvien? sutikt? svetimšal?, nenorint? eiti ? Kryžiaus žygius. O minios žmon? klaus?si jos išsižioj?, išvert? akis, nes jos žodžiai buvo saldesni už med?.

Aštuonis kartus kilo Europa ? kov? su Ryt? pasauliu, tik?damasi visokios gerov?s, bet tik milijonai kovotoj? paliko pakel?se savo kaulus, t?kstan?iai pateko ? vergij?, o puikiausios pilys, miestai bei sodžiai virto deg?si? kr?vomis. Ryt? ir Vakar? pasaulis tapo dar priešiškesni vienas kitam, o žmon?s dar labiau susvetim?jo ir išpuiko.

„K? dar galima b?t? padaryti, kad žmon?s pamilt? G?r?, ? galvojo Edemas, ? k?“

Ir sunkus atod?sis nuslinko jo l?pomis.

Vakara?is, kai ruden?jantis dangus suž?ruodavo ryškiomis žvaigžd?mis, Edemas m?gdavo s?d?ti kaln? virš?n?se ir ži?r?ti ? neapr?piam? dievišk?j? visat?, kuri skleid?si prieš jo akis. ?ia blyškiai mirg?jo per tamsi? padang? nusities?s Paukš?i? takas su žvaigždynais, saule, nesuskai?iuojamais dangaus k?nais. Galaktika, apr?pianti milijardus žvaigždyn?, kuriuos Viešpats paž?r? visatos erdv?je. Žmogaus protas negali suvokti šio pasaulio rib?, esm?s ir amžinyb?s.

Taip prieš milijardus met? Viešpats papuoš? visat? savo šviesuliais, kurie nuo to laiko skrieja jiems pažym?toje erdv?je ir negalvoja sustoti. Juos gali sustabdyti tik K?r?jas, bet kada tai bus?

Po daugelio milijard? met? visi žvaigždynai susijungs ? vien? medžiagos rutul?, kuris v?l sprogs ir, pavirt?s žvaigždynais, pasileis ? nesibaigian?i? kelion?, kad, laikui b?gant, v?l virst? vienu k?nu, kuris sprog?s v?l užpildyt? visat? dangaus k?nais. Taip ir plaka visata, kaip nesustojanti Dievo širdis.

Ten, Šaulio žvaigždyne, pulsuoja didžiulis energetinis k?rinys, kokio n?ra kituose m?s? galaktikos žvaigždynuose. Gal tai ?sik?nijusi Viešpaties mintis, kuri kuria kitus pasaulius? K? gali žinoti. Žinant, kad Viešpats visk? k?r? labai tiksliai, galima suprasti, kad visata turi savo paskirt?, bet ji mums dar nesuvokiama.

Žem?s žmon?s labai išpuiko ir galvoja, kad K?r?jas turi tik jais r?pintis, o kiti pasauliai jam svetimi. Jie supras (galb?t greitai), kad žem? jiems duota šventam tikslui ? sukurti ?ia roj?. K?r?jas jiems dav? visk?, kad t? užduot? gal?t? ?vykdyti, netgi laisv? vali?. Bet pasirod?, kad laisva valia ? per sunkus išbandymas žmon?ms, net ir Adomui su Ieva. Juk juodu pirmieji ?žeid? Viešpat?, panor?j? tapti jam lyg?s, galintys elgtis kaip nori. Deja, viskas buvo ne taip paprasta, kaip juodu galvojo. Vietoj tapimo lygiais su K?r?ju jie tur?jo apleisti roj? ir atsid?r? Žem?s sutemose. Jie tur?jo mokyt? žmones darbštumo, kilnumo, žmogiškumo ir kit? ger?j? savybi?, kuri? taip tr?ko žmonijai. Dirbdami ?vairius darbus, jie pamat?, kad visatoje yra galyb? kit? pasauli?, kurioms K?r?jas skiria ne mažesn? d?mes? negu Žemei.

Jis šventai vykd? jam pavest? darb?, bet greitai liko vienas. Ieva išvyko ? kitus pasaulius pad?ti j? gyventojams. Jis prad?jo mokyt? žmones auginti pirmuosius javus, austi iš lin? pirm?sias drobes, statyti trobas, prisijaukinti gyvulius... O kai babilonie?iai suskai?iavo dangaus žvaigždynus ir suk?r? rašt?, Edemas paman?, kad savo nusikaltim? išpirko. Ta?iau žmon?s nusuko veidus nuo K?r?jo ir v?l ?m? j? ?žeidin?ti, o

graž?s Edemo pamokymai nubyr?jo kaip rudenio lapai.

Dabar jis žino, kod?l didžiul?s pastangos nu?jo perniek. Viskas sudužo d?l jos ? Lilit. Kai ji išniro iš kaln? kan? ir išmok? asir? karius gaminti kardus bei ietis, kai pastat? pirmus požeminius kal?jimus ir budelio kirvis nukrito ant kaimynin?s genties vado galvos, kai iš žemdirbio buvo atimti jo išauginti javai ? Edemo siela sudreb?jo nuo pasipiktinimo.

Ilg? laik? nebuvo tarp žem?s žmonų? Lilit dabar ?ia lank?si nuolat ir mok? juos daryti visk? priešingai, negu sak? Edemas, priešingai K?r?jo veiklai.

Sunkiausia Edemui buvo tai, jog žyd? išmin?iai paskelb?, kad Lilit ? pirmoji Adomo žmona. Argi gali b?ti baisesnį šmeižto žodžiai, nukrit? ant Edemo galvos? Juk jis geriausiai žinojo š?tono klastas, peršant levai pažinimo obuol?. Nepaklusnumas atneš? sunkias pasekmes ir jam, ir visiems žem?s žmon?ms, ir jie visi yra bej?giai nuo t? pasekmi? pab?gti.

Pati Lilit suk?r? t? legend?, kad pažemint? Edem?, pas?t? nepasitik?jim? juo. Žmona! Tai reiškia meil? ir draugyst?, bet juk Lilit sutverta ne meilei, o praž??iai! Tie, kurie j? laik? meil?s partnere, nesuprato, kad š?tonas m?gsta pasiversti patraukliu, dosniu ir protingu sutv?rimu, jog pasiekt? savo tiksl?. Lilit buvo ne Edemo, o š?tono žmona ir su juo dirbo ranka rankon.

Dabar ji t?kstan?ius kart? pasiver?ia kuo tik nori (Blogiu) ir traukia žmones ? savo malonumais pasaldint? tinkl?, kad žmon?s uždust? nuo neapykantos, gobšumo, klastos ir melo. Ji sukasi apie žmonų? planet? lyg pl?šrus berktas, nenuleisdama aki? nuo tautos, šeimos ? net kiekvieno žmogaus. Kur tik ji praskrieja, ten plaikstosi liepsnos, trykšta kraujas, sklinda aimanos ir skausmo riksmi.

Lilit žem?je pasirodydavo staiga ir jos pasirodymus lyd?davo siaubingi sukr?timai: žem?s dreb?jimas, milžiniški potvyniai, maro epidemijos ir kiti baisumai, apie kuriuos žmon?s kalb?davo šimtme?iais, negal?dami j? pamiršti. Bet blogiausia, kad d?l Lilit daromos ?takos atsirado valstybi?, kurios savo egzistencij? k?r? mirties ir žudynų? pagrindu. Vis daugiau atsirado žmoni?, žudym? pavertusi? amatu. O už kiekvieno iš ši? dalyk? d?lavo ni?rus Lilit šeš?lis, grasindamas dar baisesne ateitimi.

Edemas pavaikš?iojo kalnag?brio virš?ne ir v?l ?smeig? akis ? nakties tams?, kur ž?r?jo visatos puošmena ? žvaigždynai. Jis m?gdavo tas tylas nakties valandas, kai gal?davo netrukdomas steb?ti K?r?jo darb? visame pasaulyje, jausti jo širdies plakim? ir visatos didyb?. Štai, prieš akis ž?ruoja visokiausi? gyvi? vardais pavadinti, babilonie?i? suvokti žvaigždynai: Avinas, V?žys, Jautis, Skorpionas ir kiti. Kuriuose iš t? žvaigždyn? gl?di gyvyb?s daigai, nuolat atsinaujinantys kituose dangaus k?nuose? Juk b?t? vaikiška galvoti, kad K?r?jas gyvyb? patalpino tik vienoje mažut?je, galaktikos nuošalyje esan?ioje planetoje, o kitus milijardus žvaigždyn? paliko vienišus, nenaudingus. Kam tada tie milijardai dangaus k?n?, kurie skrieja jiems nubr?žtu keliu? K?r?jo išmintis ? tai ne m?s?, ir jis žinojo, k? daro, kurdamas šit? žvaigžd?t? visat?.

Bet jis dar parodys savo veid? ir pasakys žmon?ms k?rybos tiksl?, kai žmon?s taps teisingi, dori, gailestingi ? tokie, kokie jie turi b?ti, iš?j? iš K?r?jo rank?.

Pro kaln? virš?nes neryškiai blykstel?jo pirmieji saul?s spinduliai. Art?jo naujos dienos rytas, kai ž?tb?tin?je kovoje susikryžiuos Edemo ir Lilit siekiai. Edemas jaut?, kad ji kažkur netoliese ir greitai pasirodys, sukeldama s?myš? žem?je. Kuo ilgiau ji nepasirodo, tuo didesn?s nelaim?s ištinka žem? ir jos gyventojus. Nelemti ženklai, kuriuos tik Edemas mato, tvenkiasi ore lyg audros debesys ir tuoj prapliups virš nelaimingos žem?s.

Tuo metu jis išvydo per kalnag?brius ir taigos miškus skriejan?i? didžiul? žvaigžd?, kuri ž?r?jo lyg tekanti saul?. Edemas iš karto suprato, kad tai kosminis laivas, kuriuo keliauja arba gyvyb?s neš?jai, arba juodos nelaim?s pranaš? ? Lilit. Tikriausiai ?ia ji. Ir ji tuoj pasieks žem?, prad?dama savo demonišk? veikl?.

?mai skriejanti žvaigžd? užgeso, o taigoje suž?ravo t?kstan?ius kvadratinių kilometrų? ap?m?s ugnies pragaras. Oro srov? rov? šimtame?ius medžius ir svied? juos ? gaisro vidur?. Per vis? Sibir?, Himalajus,

Kinij? ir Ryt? Europ? nusirito perk?niškas dund?jimas, išg?s din?s tre?dal? žem?s gyventoj?. Atrod?, kad pasaulio pabaiga at?jo staiga, niekam nesitikint ir nelaukiant, o baisioji ugnis sunaikins visk?, kas gyva ir negyva.

Edemas mat?, kaip susprogo ir užgeso link ryt? skriej?s šviesulys, o tikroji saul? apsitrauk? r?ku. Sutemo, visur užslinko prieblanda, net Edemas pasimet?, nesuprasdamas, kas ?ia vyksta.

Taip 1908 metais virš Sibiro, Tunguskos lygumoje, susprogo nežinomas dangaus k?nas. Vieni mokslininkai sp?liojo, kad tai kometa, antri ? kad meteoritas, o treči k?l? dar keistesnes teorijas. Vienas Edemas suprato, kad susprogo kažkoks k?rinys, neš?s ? žem? demon? Lilit. Jis su džiaugsmu atsiduso ir tar?:

? A?i? Dievui, kad ši žvaigžd? sprogo ir sutrup?jo ? gabal?lius! Gal K?r?jas j? išbrauk? iš visatos gyventoj? s?rašo ir nutrauk? jos egzistavim?.

Deja, jis klydo...

BARONIEN?

Gruzijoje rugs?jo mėnuo pats gražiausias, kai žalia sodruma dengia kaln? sl?nius, kai miškai sulapoja galinga danga, tarsi rengdamiesi sutikti art?jant? ruden?. Net miesto namai pasislepia po žaliomis skraist?mis, sudarydami viliojant? ir gaivinant? pav?s?.

Ta?iau t? sekmadienio popiet? Tbilisis (tuo metu jis vadinosi Tiflisas) buvo pilnas žmoni?, susirinkusi? ne tik iš Gruzijos, bet ir Adžarijos, Abchazijos, Arm?nijos ar net Azerbaidžano provincij?. Žmon?s rinkosi miesto aikšt?se, vaikš?iojo gatv?se, kalb?josi tarpusavyje ir kažko lauk?. Iš karto mat?si, kad tai ne kokie turistai ar žmon?s, šven?iantys gimin?s švent?, bet kažkas daugiau. Vis? veidai buvo ?sitemp?, susir?pin?, o žvilgsniai krypo ? centrin? miesto aikšt?, kurios pakraštyje st?ksojo tanki raitosios policijos rikiuot?. ?tampa tvyrojo ne tik aikšt?se, bet ir žmoni? veiduose, ir atrod?, kad net saul? švie?ia per dr?siai ir per ryškiai. Geriau ji elgt?si kukliau ir neerzint? sunerimusi? žmoni?.

Kai tik laikrodžio rodykl? sustojo ties dvylika, visa minia kaip vienas sujudo ir pasist?m?jo pirmyn. Virš žmoni? galv? suplev?savo raudonos v?liavos ir plakatai su š?kais, nukreiptais prieš Rusijos imperatori? (car?). Pasigirdo „Marseliet?s“ garsai, o minia, jud?dama pla?ia kolona, Rustavelio prospektu patrauk? link Kuros up?s. ? šit? ne?prast? ?vyk? ramiai ži?r?jo Trele?io ir Kartilijos kalnai ir r?sti, smarkiai apgriuvusi Narikalos citadel?.

Tuo metu policijos vadas kilstel?jo aukštyn ilg? kard?, duodamas tvarkos sargams ženkl?, ir ginkluot? vyr? grandin? pajud?jo pirmyn. J? rankose atsirado rimbai, minioje galintys b?ti baisesni už revolverius ar šautuvus. Stipraus policininko rimbo kirtis greitai gal?jo užmušti taik? žmog?.

Raitoji policija ?siverž? ? mini? ir prasid?jo vieša egzekucija: ginkluoti jauni ir stipr?s tvarkos sargai prad?jo daužyti ir trypti arkliais žmoni? kolon?, kuri greitai iširo. Beginkliai žmon?s dangst?si galvas, puol? ? tarpuvartes, park?, o kai kurie net krito ? Kur?, sk?sdami šaltame vandenyje.

To niekas nesitik?jo. Juk žmon?s susirinko ? miting? pasmerkti car? už bereikaling? kar? su kažkur toli rytuose esan?ia Japonija, kuri jau sunaikino rus? laivyn? ir galing? armij? prie Mukdeno, lavonais nuklojo visas stepes. Daug kas negr?žo iš karo namo, o jeigu gr?žo, tai be rank?, be koj? arba visiškai palieg?, papildydami gausius elget? b?rius.

Visas miestas aidėjo riksmomis, sklindančiais iš gatvelių bei kiemų. Sotūs, gerai žymėti policininkai be jokios baimės daužė kiekvieną, kuris pakliuvo jiems po ranka. Jie buvo prie to pripratę ir žūrėjo viską kaip į linksmą sportą.

Du policininkai šivijo į vieną kiemą tris jaunos vaikus, kurie jau neturėjo kur dingti: siauros senamiesčio gatvelės buvo prisigrudusios būgančių, o kieme vos tilpo abu policininkai ir būgliai.

– Na, dabar tai jūs atsiimsite už visus! – kvatojo suotas policininkas ir aukštai iškvėpė rimbą, kad galėtų smogti smūgą, perkertantį ne tik drabužius, bet ir odą.

Bet policininkas pamiršo posakį, kad persekiojama žiurkė pamiršta baimę ir puola savo persekiotojų. Panašiai elgiasi ir žmogus, nematydamas išsigelbėjimo. Taip atsitiko ir šį kartą.

Žemai kieme kažkas negarsiai pliaukštelėjo, bet vargu, ar per triukšmą ir riksmą kas nors išgirdo. Suotas policininkas mėsi būti balne ir barkštelėjo į balno kraštą nukrito ant kiemo akmenį. Jo žirgas, apimtas baimės, šoko per tvorą tiesiai ant besigundančių žmonių galvų. Peršokęs tvorą, kaip vėjas nušvilpė siaura gatvele ir puolė į upę. Iš jos daugiau neiškilo.

Antrasis policininkas, pamatęs vaikiną rankoje dar teberakstantį pistoletą, suprato, kad jam galas. Dar mėgino sprukti pro vartus, bet kulka pataikė jam į galvą ir jis nukrito šalia savo draugo.

– Dinkime! – sušuko vienas iš trijų, nedidelis, liesas vaikiną su pasipūtusia plaukų švele ra ant galvos. – Jeigu dabar mus suims, rytoj pakars be teismo ir prokuroro. Rytoj miestas virte virs kaip katilas.

Jis apsidairė po kiemą, atidžiai žiūrėdamas, ar kas jį nematė. Visi kiemo langai buvo tušti, tik antrame aukšte pro vieną langą žiūrėjo senas ponas. Juodaplaukis vaikiną pamatė jam ranka ir sušuko:

– Pasakyk faraonams, kad nieko nematė ir negirdėjai, o jei ne – bus blogai.

– Eik tu po velni, – atšovė ponas. – Padarysiu, kaip norėsiu. O jūs nešdinkitės iš čia.

– Vadinasi, šitaip, – siūto juodaplaukis vaikiną. – Tu dar pasigailėsi!

Jie vikriai užsikabino už tvoros viršaus ir peršokė į dingo parke.

Visą naktį policija gaudė žmones, kuriuos kuo nors žarė. Daugiau užmuštų nebuvo, išskyrus du policininkus, bet sužeistųjų ir arklių apspardytų pririnko pilną policijos nuvadą. Bet kas iš to, nes žmonės bijojo kuo nors kalbėti arba suteikti kokią nors žinią. Tik kiemo, kur vyko žmogžudystė, savininkas Kiladzė labai paslaugiai aiškino policijai apie „tris niekšus“ (taip jis vadino vaikus), nušovusius taikiai nusiteikusius policininkus. Neva norėjo nušauti ir jį, bet pamatė, kad jis turi ginklą, puolė bėgti ir pasislėpė. Policininkai jau norėjo jį apkulti, bet čia kažkas pasakė, kad jis draugauja su gubernatoriumi, ir jie iš karto tapo paslaugūs ir mandagūs.

Praėjus savaitei, kai atrodė, kad demonstracijos triukšmas aptilo ir aprimo, naktį užsiliepsnojo Kiladzės prekybos namai. Esant gėsingam vėjui medinis pastatas blykstelėjo kaip popieriaus lapelis ir per kelias valandas liko tik deginti krėva. Ant galingo platano siūbavo prikaltas popieriaus lapelis: „Nejaugi nesupratai, kad tau galas. Liežuvis – tavo priešas.“ Rytojaus dieną Kiladzė spruko iš Tifliso tik su vienu lagaminu. Kur jis pasislėpė – niekas nežinojo.

Policija sekė nusikaltėlių pėdomis kaip gerai dresuoti šunys. Po kelių dienų ji žinojo, kad mitingą organizavo Gruzijos socialistų kuopa, pasivadavusi „Mesame dasi“ („Trečia grupė“).

Tai buvo nelabai maloni naujiena, nes pasirodė, kad bolševikai, socialdemokratai ar dar kitaip pasivadinę pavojingi jaunuoliai moka ne tik mitinguoti, bet sugeba šaltakraujiškai užmušti žmogų, ir net du. O tie jaunuoliai mieste tiek daug! Vienas – kitas labai panašūs: tamsūs, tankiomis švelniromis, neduodantys

praeiviams kelio. Seniau jie tarpusavyje pešdavosi dėl tautybės, nes Užkaukazėje koks šimtas tautų, tautelių, giminių, genų, ir kiekviena jaučiasi esanti vertingiausia, puikiausia, garbingiausia, ir jai reikia daugiausia vietos po saule. O kurie sugyvendavo dėl tautybės, pešdavosi dėl religijos. Užkaukazės žmonės žinojo, kad karas, sukeltas religiniais pagrindais – pats baisiausias karas. Šitame Dievo kampelyje žmonės kariavo tik dėl tautos metų ir galo karams nesimatė. Tik rusų caro valdžia šiek tiek apramino karingus kalniečius, bet ne įstatymų straipsniais, o policijos lazdomis. Policija užpuлдavo žmones be jokio pagrindo darbe, mokykloje, gatvėje, namie, ir kiekvienas toks susidurimas palikdavo lavoną.

Prabėgo savaitė, dvi, o nusikaltėliai dingo kaip į vandenį. Mažai informacijos teikė žodžiai, kad jaunuoliai tamsūs, juodaplaukiai ir labai vikrūs. Tokių mieste, kuriame ne viena ir ne dvi mokyklos, keli tikstančiai. Tai adatos ieškojimas šieno vežime. Policijai liko vienintelis išeitis – nužudyti vieną ar du jaunuolius ir paskelbti, jog tai ieškomi žudikai. Tai buvo įprastas metodas. Taip padaryta ir šį kartą.

Policija pranešė, kad surado nusikaltėlius, tačiau, mėginant juos suimti, šie pasipriešino ir išsitraukė ginklus. Žinoma, tvarkos saugotojams neliko nieko kito, kaip tik atidengti ugnį. Visi trys nusikaltėliai buvo nukauti.

Kas jie tokie, kokios tautybės, policija nepranešė, nes vargu, ar patys žinojo. Nors Rusijos ir Japonijos karas vyko kažkur toli toli, žmonės smarkiai pasikeitė: tapo žiauresni, piktesni ir žmogžudysiai labai pagausėjo.

Vieną dieną Tifliso dvasinės mokyklos vadovas tėvas Kirilas rimtam pokalbiui pasikvietė seminaristą Josifą Džiugašvilį. Visi seminaristai žinojo, kad kvietimas į vadovo kabinetą gresia rimtomis bėdomis. Pokalbis pas jį dažniausiai baigdavosi studento išvijimu iš mokyklos. Laikmetis buvo rėstus, tokių pokalbių vis daugėjo, o studentas Džiugašvilis nebuvo šventuolis, kuriuo džiaugiasi mokyklos vadovybė, tikėdamasi paruošti gerą dvasininką. Kol kas iš jo nebuvo naudos, nes sunkus charakteris, paniuręs bėdas nerodė, kad jis taps geru šventiku, mylimu ir gerbiamu tikinčiuoju.

Šis, mano sąnu, pakvietė jį direktorių, rodydamas ranką kėdę, stovinti prie jo rašomojo stalo. Kai studentas atsisto priešais tėvą Kirilą, prasidėjo pokalbis, visai nesusidantis nei vadovo, nei studento. Vadovas klausinėjo apie studijas, apie draugus, tarsį duodamas studentui laiko nusiraminti, bet Džiugašvilis jautė, kad patys svarbiausi klausimai pasipils pabaigoje. Ir jis neklydo.

– Sakyk, sąnu, pagaliau paklausk tėvas Kirilas. – Kas tave atvedė į seminariją? Noras turėti gerai aprūpintą gyvenimą ar noras vesti žmones prie Dievo? Atsakyk nemeluodamas.

Studentas suprato, kad čia daug nepameluosi: tėvas Kirilas garsėjo kaip geras psichologas, ir kas norėdavo išsisukti melu, nieko nelaimėdavo.

– Iš dalies ir dėl vieno, ir dėl kito, – sumikėjojo Džiugašvilis ir dar žemiau nulenkę galvą, nįrę žvilgsnį remdamas kabineto grindis.

– O kaip namie gyvena jūsų šeima? – tėvas Kirilas klausinėjo toliau. – Blogai ar vidutiniškai?

– Blogai, – atsiduso Džiugašvilis ir dar labiau susigėžė. Nejaugi jis turi pasakoti tėvui Kirilui apie skurdą ir vargą, sunkiu akmeniu slegiančius jo šeimą: girtuoklę tėvą, nuolat jo patyčias kenčiančią darbštinę motiną; apie tai, kaip tėvas puola jį mušti, nepaisydamas nesveikos sąnaus rankos... Taigi, tapti šventiku buvo jo didžiausia svajonė, nes tada nereikėtų kęsti nepritekliaus ir skurdo, nereikėtų trankytis su tais kvailiais socialistais, mokančiais tik triukšmauti.

– Klausyk, sąnu, – atsiduso tėvas Kirilas, – aš pakęsčiau tavo sunkų charakterį ir blogą mokymąsi, jeigu nebūtų didesni bėdų. Sakyk, ar tu buvai toje demonstracijoje, kai trys vaikinukai nušovė du policininkus? Sakyk tik tiesą.

Studentas išblyško kaip popieriaus lapas ir vos nepargriuvo. „Neprisipažink! – šaukė jo širdis. – Jie nieko nežino ir negali įrodyti.“

? Ne, nebuva!.. ? atšov?.

? O kas šov? ? policininkus? Tu ar tavo draugai?

? Nežinau, nes ten nebuva.

? Ir per tvor? nešokai po š?vi??

? Neee, ? švokšt? Džiugašvilis.

T?vas Kirilas pakilo nuo k?d?s lyg didingas ir nepakei?iamas keršto dievas. Jis pri?jo ar?iau ir ?bed? ilg?, saus? piršt? studentui ? kr?tin?:

? Aš nesu žandaras ir nelinkiu tau kartuvi?, bet tu akipl?šiškai meluoja, tvirtindamas, kad ten nebuvai ir nieko nematei. Melas tav?s neišgelb?s, nes aš buvau prie Kiladz?s sodo ir ma?iau, kaip trys vaikinukai peršoko per tvor? ir puol? sl?ptis. Vienas tur?jo rankoje dar r?kstant? pistolet?. Vienas vaikinukas buvai tu, tai ma?iau savo akimis. Tu buvai toks susijaudin?s, kad net nepažinai man?s. Tai k?, ar ir dabar tvirtinsi, kad ten nebuvai?

? Nebuvau! ? suriko Džiugašvilis. ? Nebuvau ir nieko nema?iau.

? Gerai, ? atsak? t?vas Kirilas ir v?l atsis?do prie stalo. ? Nenoriu ilgai klausin?ti, noriu tik pasakyti, kad tau vietos pas mus n?ra. Kas b?t?, jei paaišk?t?, jog m?s? seminaristas nušov? policinink??! Tai b?t? baisi g?da visai mokyklai, d?stytojams, seminaristams ir visai sta?iatiki? tikybai. Aš niekam nepranešiau ir nesiruošiu to daryti, bet tav?s nenoriu net pažinti. Pasistenk, kad vakare išeitum su daiktais. Gali sakyti, kad neturi pašaukimo b?ti šventiku. Keliauk, tegu Dievas tau padeda.

„Gal geriau velnias, ? sušnabžd?jo seminaristas ir apsisuk?s spruko pro duris. Jo veidas tvink?iojo nuo neapykantos, o rankos dreb?jo lyg v?jo purtomos. ? Išmet?, matai, net neleid? pasiteisinti. Nejaugi aš negaliu su draugais eiti kur noriu? Aš nežinojau, kad Sergo turi ginkl? ir taip greitai j? panaudos, nesp?jus jo sulaikyti. Et, velniop, ko aš ?ia jaudinuosi, lyg išpažinties at?j?s. Aš jiems dar parodysiu, pamin?sit mane!“ Ir pagrasino suspaustu kumš?iu, bet kadangi jo kair? ranka buvo nudži?vusi ir karojo kaip skuduras, tai grasinantis mostas atrod? silpnas ir nedr?sus.

Pasi?m?s savo skrynel? su daiktais, nepasak?s niekam „sudie“, nudrož? pas savo draug? Sergo, tik?damasis vakarien?s ir nakvyn?s. Net pats nustebo, pagalvoj?s, kad, praleid?s kelerius metus seminarijoje, ne?sigijo draug?.

Sergo nenustebo, pamat?s vienmint?. Apie Džiugašvil? jau tada nemažai kalb?ta mieste kaip apie dr?s? revoliucionieri?. Apie j? žinojo ir Baku, Suchumio, ir net Azerbaidžano bolševikai, nes jie dabar verž?si ? valdži?, palaikydami vieni kitus, tik?damiesi s?kmingos ateities.

Viskas b?t? buv? gerai, jei ne l?š? tr?kumas, kur? jie pajuto iš karto, prad?j? politin? veikl?. Reik?jo spausdinti atsišaukimus, lapelius, kit? agitacin? medžiag?, brangiai kainavusi? ir pavojing? valdžios atžvilgiu. Pinig? reik?jo ne tik Džiugašviliui, bet ir Ordžonikidzei, Kirovui, Mikojanui, Svanidzei, Narimarui, Bagirovui, ir daugeliui kit? veik?j?. Reik?jo partijos pavedimu nuolat si?sti pinigus ? užsien?, kur gyveno Leninas. Pinigai, pinigai!.. Nors galv? daužyk ? sien?, kaip j? reikia.

Ir Džiugašvilio grupel? nusprend? veikti. Veikti taip, kaip veikia paslaptinę Kamo¹⁰, kuris gauna pinig? visuomet, kai tik j? prireikia. Kamo vadovaujasi posakiu: „Grobk prisigrobt?“. Atimk iš t?, kurie turtus ?gijo išnaudodami darbo žmones. Iš toki? reikia visk? atimti, o juos pakabinti ant šakos. Taip kalb?jo Džiugašvilis ir kiti revoliucionieriai.

Išvartytas iš seminarijos Džiugašvilis pasivadino Stalinu. Kam jam reikalinga nieko nesakanti Džiugašvilio pavard?, jeigu gali pasivadinti garbinga, plienine pavarde (stal – plienas). Tokia pavard? ver?ia dreb?ti

kiekvien? partin? ir nepartin? žmog?. O be to, primena Lenino pavard?, tuo parodydama, kad abu šie vyrai lygiareikšmiai, tikri proletariato vadai. Stalinas ypa? m?gdavo demonstruoti visai Užkaukazei, kad jis ? tikras Lenino draugas, bi?iulis, bendramintis ir bendražygis.

Stalinui, Svanidzei ir kitiems jauniems vyrams pinigai buvo reikalingi ne vien partinei veiklai, bet ir malonumui. Kaip smagu, kai naktiniame bare, ištrauk?s iš kišen?s rank?, leidi kitiems pamatyti sauj? banknot?. Jie tokie reikalingi, kad d?l j? gal?tum velniui ragus nusukti.

Pirm? kart? jiems nelabai pasisiek? ? nakt? užpuol? pašto kariet?, tingiai slenkan?i? iš Batumio ? Tiflis?. Deja, karietoj buvo daug visoki? ryšuli?, o pinig? maiš? ? n? vieno. Jie nušov? vež?j?, palydov? ir du užsimiegojusius sargybinius, bet iš j? kišeni? susirinko vos šimt? rubli?.

? Prakeikimas, ? siuto Stalinas, ? net g?da tokiais niekais užsiimti. Reikia visk? gerai apgalvoti, kaip daro draugas Kamo.

Kitas kartas jiems nušvito didele s?kme. Jie užpuol? kareivi? saugom? kariet?, vežan?i? pinigus iš Suchumio ? Tiflis?. Jie tyliai pris?lino tuo metu, kai karieta sunkiai kop? ? kaln?, net ne?tardama, kad gali pasirodyti pl?šikai. Keturi raiti kareiviai, lydintys kariet?, snaud? balnuose, šautuvus užsikabin? ant pe?i?. Kol sp?jo juos nusiimti, kulkos suaiž? jiems galvas, o pasibaid? arkliai kartu su lavonais nugarm?jo ? tarpekl?, kur nerado n? j? drabuži? skiautel?s. Tas pats ištiko ir vež?j? su karininku. Netik?tumas ir akipl?šiška dr?sa suvaidino savo vaidmen?.

Š? kart? grobis buvo geras: jiems teko apie šešiasdešimt t?kstan?i? rubli?. J? godžios akys susmigo ? daugyb? siuntini?, bet, bijodami ilgai užtrukti, tuojau spruko ? kalnus ir pradingo juose.

Nors valdžia prižad?jo dideles premijas, bet Stalino gauja buvo nepagaunama. Jie buvo labai atsarg?s ir likimas buvo palankus, nes išsisukdavo kaip mišk? gyvat?s, tuo tarpu kitas „svieto lygintojas“ ? Kamo pakliuvo žandarams ? nagus ir nuo kilpos išsigelb?jo tik apsimet?s kvailiu.

Kelis kartus Stalinas ?kliuvo, bet ne d?l pl?šim?, o platindamas bolševikinius atsišaukimus. J? nuteis? ir pasiunt? keleriems metams ? Sibiro gilum?, prie Tunguskos, kad išmoks? gerbti tvark? ir ?statymus. Ten buvo galima gyventi niekuo nesir?pinant, nes caro valdžia tremtiniams mok?jo pašalpas, paremdavo juos materialiai. Ta?iau bolševikai buvo jauni ir tuojau sprukdavo ? t?vyn?, nes amžini sniegynai sukeldavo tok? ilges?, kad žmogus vos neišprot?davo. Ir kaip jie neb?gs, jei niekas j? nesaugojo ir niekam jie nebuvo reikalingi. Pab?go? Na, ir tegul b?ga! Susirasim ir namie. Tik baisu buvo taigoje užlipti ant meškos, o ne ant policijos. Kartais ir senieji Sibiro gyventojai b?davo negailestingi ? sutik? b?gl?, pribaidavo j? kirviais.

Dabar Stalinui prasid?jo tikras gyvenimas. Vis? laik? skurd?s užkampyje, v?liau nuobodžiaudamas seminarijoje, su didžiausiu pavydu žvelgdavo ? turtuolius, pavyd?damas jiems r?m?, kariet?, triukšming? pokyli?, net oro, kuriuo jie kv?puodavo. Prad?j?s „svieto lygintojo“ veikl?, pajuto, kokia ji nuostabi, kai kišen?se šlama t?kstan?iai rubli?, už kuriuos gali pirkti draugus, moteris, ?tak? ir net vadovo pad?t?. Jaut?, kad kasmet did?ja jo ?taka ne tik Gruzijoje, bet ir visoje Užkaukaz?je ir net Rusijoje.

Po keleri? met? Stalinas susidraugavo su Radensu, nuolatiniu žygi? bendrininku, be galo dr?siu ir labai atsidavusiu Stalinui. Apipl?šimo plan? paprastai sukurdavo Radensas, o Stalinas atlikdavo diktatoriaus vaidmen?. Nesvarbu, kad kiekvien? užpuolim? lyd?jo žudyn?s, svarbu, kad užpuolimai atnešdavo didžiul? naud?. Pagaliau valdžia sustiprino apsaug? ? su pašto karietomis paleisdavo b?r? kazok?, bet ir tai nelabai pad?jo. Apipl?šimai tapo ?ž?lesni ir iš miest? persik?l? ? miestelius bei gyvenvietes. Pl?šikai prad?jo lankytis kaim? parduotuv?l?se, net cerkv?s ir šventikai neišveng? j? vizit?.

Sakoma, kad turtas gadina žmog?, bet Stalino b?rys galvojo kitaip. J? manymu, turtas ? gerov?, malonumai ir valdžia. Žmogus be pinig? ? menkavertis, turtuolis priligsta dievams.

Kai Stalinas netur?jo pinig?, netur?jo ir draug?, ir moter?. Susirinkus jauniems revoliucionieriams, jis daugiau tyl?davo ir gin?uose nedalyvaudavo. Juk jis nieko nemok?jo, buvo neapsiskait?s, jam tr?ko

visapusišką žinią. Jis neskaitė nei Markso, nei Lenino ar Plechanovo... Kai kiti revoliucionieriai vykdavo užsienį, kad galėtų pasilinksinti ir pasiausti, Stalinas nekišdavo nosies iš Užkaukazės, nebent kada slapčiomis nuvažiuodavo į Maskvą. Metai po metų taip elgdamasis jis tapo uždaru tyleniu, atsainiu ir nepatikliu žmogumi. Užkaukazės bolševikai savo vadu laikė Sergejų Kirovą. Šis mokėjo su visais sugyventi, buvo išsilavinęs, draugiškas ir turėjo vadinamojo asmenišką žavesio, patraukiančio visus paskui save. Stalino širdyje pradėjo kauptis pavydas protingesniams ir malonesniams žmogui.

Iki šio laiko Stalinas nesidomėjo moterimis. Moterys jam buvo nesuprantamos būtybės, aiškingos ir kaprizingos. Skirti joms dėmesį, dėl jo mityti pinigų ne, to nebus! Taip galvojo, bet jo akys vis krypėjo į moteris, kurios dalyvaudavo jaunųjų revoliucionierių susirinkimuose arba kukliose vaišėse. Jis rinkdavosi bolševikų seserys, giminaites, žmonos, dukters ir kitos moterys, kuriomis susirinkusieji pasitikėjo, žinodami, kad jos geriau mirs, bet jų neišduos.

Vieną kartą jie susirinko pas seną bolševiką Svanidzų, kurio sūnus Aleksandras paskutiniaisiais metais labai susidraugavo su Stalinu. Kaip paprastai, pranešimą paruošė Sergo Ordžonikidzė, pasakodamas apie sunkų Rusijos darbininkų gyvenimą. Norėdamas sustiprinti spūdį pranešėjas šmeižė Rusijos valdžią, neišskiriant nė paties imperatoriaus. Klausytojai net urzgė iš malonumo, galėdami tokias aukštas personas maišyti su dumbliu.

Stalinas jį dalyvavo pirmą kartą. Apsirengęs pusiau kariško kirpimo drabužiais, pasidėjęs ant palangės kepurę, o kojas užsikėlęs ant kitos kėdės, jis tingiai dairėsi po kambarį. Jo auksinis laikrodis blykčiojo ant riešo, rodydamas, kad jo savininkas neeilinis žmogus, nes nupirkti tokį laikrodį reikėjo nemažai pinigų. Nė vieno iš jį esančių ranka nebuvo papuošta tokiu laikrodžiu. Stalinas mokėjo padaryti spūdį, ir ganai sėkmingai.

Jis abejingai klausėsi pranešėjo, nepatikliai akimis stebėdamas susidusius klausytojus, ir staiga išsitiesė, nes kažkas labai patraukė jo dėmesį. Jis pamatė netoli durų sėdinčią mergaitę, kuri ne tiek klausėsi pranešėjo, kiek vogėiomis žiūrėjo į Staliną.

Jį nustebino nepaprastas mergaitės grožis: juodaplaukė, švelnia veido oda ir didelėmis, nustebusiomis akimis, ji atrodė kaip pasakėjų, nužengusi į šį apšepusį, varganą kambarėlį. Viskas jam pasitraukė į tolimą, liko tik šis veidas, nuo kurio negalėjo atitraukti žvilgsnio.

Kai tik baigėsi pranešimas, ant stalo atsirado butelis gero gruziniško vyno ir lėkštė su vaisiais. Viduryje kambario atsistojo Guladzė su armonika ant peties. Visas kambarys, toks paslaptingas ir tylus, pavirto vakaruškos vieta: dainos, gruziniški šokiai, nevaržoma linksmybė.

Nors Stalinas buvo jaunas gruzinas, bet jam tokios linksmybės nebuvo itin įdomios. Jis priėjo prie Aleksandro Svanidzės ir paklausė:

– Sakyk, Aleksandrai, kas ta mergaitė, kuri dabar kalba su Radensu? Niekuomet jos nemačiau tavo namuose. Gal ji nevietinė, atvykusi iš Rusijos ar Krymo?

– Kuri? Šita? Na, graži? gražiausia! Juk tai mano sesuo Jekaterina, kuri mes vadiname Kato. Nori, kad supažindinčiau? Prašom!

Jis pašaukė seserį ir pristatė jai Staliną.

Mergaitė išbalo ir vos neparkrito. Dievulėliau! Tai Stalinas, apie kurį kalba visa Užkaukazė, kad jis drąsiausias revoliucionierius, norintis pakeisti darbo žmonių gyvenimą, padaryti juos turtingus ir laimingus. Tiesa, tyliai buvo šnabždama, kad jis plėšia turtuolius, bet jį tikriausiai tik šmeižtas, nes žmonės pikti ir vienas kitam gero nelinki. Matyt, juodi Kamo darbeliai suveržiami ant Stalino galvos, o jis neturi kada teisintis ir aiškintis.

Pirmą kartą Aleksandras Svanidzė pamatė tokį Staliną. Visuomet pagiežęs pilnas, raupų subjaurotas veidas nušvito kažkokia vidine šviesa, lyg išvydus naują saulę, nušviečiantį visą pasaulį. Švystelėjo akyse skaidrūs spinduliai, o lūpomis nuvinguriavo nedrąsi šypsena.

Visą vakarą juodu vaikščiųiojo miesto parke, palikę besilinksminantį jaunimą šokti ir dainuoti. Jiems buvo domiau vaikščioti drauge ir kalbėti pačius paprasčiausius žodžius, kurie jį širdyse pavirsdavo stebuklu.

Nuo to vakaro užsidegė jaunų žmonių meilė. Kato buvo vienintelis žmogus, kurį Stalinas savo neramiam ir baisiam gyvenime vadino džiaugsmu ir laime. Jie nieko taip netroško, kaip būti drauge, bet šito jiems labiausiai ir trūko. Jam reikėjo nuolat važinėti, lankyti bolševikų kuopeles, tvarkyti partijos reikalus, kažką mokyti, barti, nurodinti... Būti Kato namuose jam pavykdavo labai retai. Jis bijojo čia ilgiau apsistoti, kad neužkluptų žandarai ir vėl nepasistotų Sibiro katorgą.

Netrukus šventikas juos sutuokė. Kato jautėsi kaip devintame danguje, nes Stalinas jos akyse buvo dievaitis, o laikui būgant jos sivaizduojama aureolė ant jo galvos darėsi vis šviesesnė. Ji gyveno svajonių karalystėje, galvodama, kad laimė niekada nesibaigs.

Bet nuo gyvenimo smūgių niekas neapsaugotas, nebuvo apsaugoti ir Stalinas su Kato.

Vieną pavasario dieną Stalinas atsidūrė Tiflise, išsisukęs nuo žandarų persekiojimų, nors jau nesitikėjo, kad išneš sveiką kailį. Neturėdamas, kur dingti, sugalvojo pasislėpti pas Givą Tavachadzę, tokį pat „teisybės riterį“, koks buvo jis pats.

Žinoma, kur kitur tu gali slėptis, jeigu ne pas mane, šypsojosi Givis, pamatęs būdą. Čia tau bus ramu ir saugu. Tik nesugalvok eiti pas savo žmoną, nes ten nuolat tupi žandarų pasala.

Nė negalvoju taip kvailai elgtis, atšovė Stalinas.

Jis buvo apskuręs, seniai besiprausęs, nuo jo sklido neplautų baltinių ir prakaito kvapas.

Pirmiausia duok man nusiprausti ir pasikeisti baltinius, paprašė draugo Stalinas. Užlėps baigia užgraužti. Jau antra savaitė žandarai gainioja mane po Abchaziją, bet nesėkmingai. Taip išsiilgau pirties ir švarios lovos, kad net apsakyt negaliu.

O žmonos nepasiilgai, Koba? paklausė Givis, o jo akyse sušmėžavo šypsena.

Stalinas suurzgė kaip šuo, pamatęs skanų kaulą, bet nieko nepasakė. Tik išblyškęs veidas ir drebančios rankos išdavė, jog būtent noras pamatyti žmoną jį ir atvijo į Tiflisą. Juk neseniai sklido kalbos, kad jis išvykęs į Vokietiją pas Leniną. Bet suprasti tokį klastą kaip Stalinas buvo nelengva, nes jis vienaip kalbėdavo, kitaip darydavo. Tai žinojo visi bolševikai, ne vien tik Givis.

Paskutiniu metu Stalinas gavo naują slapyvardį. Visi bolševikai jį vadinė Koba. Tai buvo paprasčiau, labiau suprantama negu pretenzingas, pasipūtėliškas Stalino vardas. Abu slapyvardžiai buvo per visą jo gyvenimą, bet Koba vadinti save leisdavo tik labai artimiems žmonėms.

Nusiprausęs ir nusiskutęs Stalinas atsigavo, pavirto tipišku jaunu gruzinu. Tamsiaveidis, juodaplaukis jaunuolis niūriomis akimis, kurių žvilgsnį ne kiekvienas pajėgdavo atlaikyti.

Gal nori prigulti ir pailsėti? paklausė jo Givis. Tikriausiai pavargai nuo nuolatinių pavojų?

Tu tikras kvailys, atšovė Stalinas. Prigulti! Aš kaip tik noriu visai ko kito. Noriu nueiti į arbatiną, pasidėti, pasiklausyti muzikos, išgerti vyno...

Nor?jo pridurti „pab?ti su moterimi“, bet susilaik?. Kam ?ia kalb?ti apie tai, ko kitiems nereikia žinoti. Geriau, kad apie vad? pavaldiniai kuo mažiau žinot?, o vadas apie juos ? visk?.

Patyl?jo ir prid?r?:

? Klausyk, nueikim š? vakar? ? koki? nors arbatin?, paklausysime muzikos ir paragausime šviežio vyno. A? Tik svarbu, kad b?t? tokia vieta, kur nesilanko žandarai. Surasi?

Givis svarst?.

? Klausyk, Koba, ar tu turi pinig??

? O kam tau j? prireik?? ? nepatikliai paklaus? Stalinas.

? Matai, jeigu tur?tume pinig?, mes gal?tume apsirengti kaip tikri kunigaikš?iai ir nueiti ? kok? nors aukš?iausios klas?s restoran?! Žandarams n? mintis nešaut? galvon ten ieškoti bolševik?.

Stalinas ilgai tyl?jo, svarstydamas Givio pasi?lym?.

„Restoranas. Juk tai vynas... gražios moterys... puošni aplinka. Reikia nueiti ir nors vien? vakar? pasijusti tikru aristokratu, o toliau bus taip, kaip lems likimas. Reikia eiti.“

? Sutinku, ? pasak? Stalinas. ? Štai tau du šimtai rubli? ir iki vakaro par?pink naujus, gražius drabužius: apsiaustus, batus, marškinius ir visa kita. Nepamiršk skryb?li? su juostel?mis, nes tokios dabar madingos Užkaukaz?je. Ar sp?si iki vakaro visk? sutvarkyti?

? Žinoma, juk mano kaimynas Vachtangas turi vyrišk? drabuži? parduotuv?. Ten gausime visko, ko mums reiks, net naujausio fasono lazdeles. Atrodysime kaip tikri „frantai“.

Givis išb?go tvarkyti reikal?, o Stalinas pasi?m? nuo stalo nauj? laikrašt? ir prad?jo skaityti. „Demonstracijos Tiflise, streikai Maskvoje ir Kijeve, kazok? baudžiamosios ekspedicijos Kazachstane...“ Oho! ?vykiai vis aštr?ja ir neramus revoliucijos dund?jimas ritasi per vis? motin?l? Rusij?. Greitai ir mes tur?sime tiek darbo, kad nebus poilsio nei dien?, nei nakt?.

Vakare, kai miestas paskendo švies? j?roje, kai ? gatves pasipyl? b?riai gražiai apsirengusio jaunimo, atrod?, kad visa Gruzija yra puošni, turtais ir laime pertekusi šalis. O dar ?sp?dingiau atrod? publika „Kaukazo“ restorane, kur žvaki? šviesoje ž?r?jo sidabras ir porcelianas, taur?se žaižaravo rausvi, gelsvi ir kitoki? atspalvi? vynai, o smuik? garsai aistringais pažadais sklido ? širdis.

Netoli nuo estrados s?d?jo Stalinas ir Givis. Vargu, ar j? artimiausi kaimynai puošniuose foteliuose gal?jo pažinti bolševik? vadus. Jie niekuo nesiskyr? nuo kit? puotaujan?i?, nebent atidus ži?rovas gal?jo suprasti, kad tai ? persireng?liai, nemokantys d?v?ti puošni? drabuži? ir elgtis prie restorano stalo.

? Ech, kaip ?ia šaunu! ? jau kelint? kart? pasak? Givis, trindamas rankas. Jis pirm? kart? s?d?jo tokioje vietoje ir jam atrod? didžiausia palaima s?d?ti štai už tokio stalo, gerti vyn? ir ?sakin?ti liokajams atnešti t? ar kit? patiekal?, cigar? ar nauj? vyno butel?.

Kaip smagu d?v?ti puikius drabužius, tur?ti pakankamai pinig? ir naudotis patarnautoj? pagarba ir pataikavimu. Jis šnibžd?jo Kobai, kad už tokius dalykus pasiryž?s atiduoti galv? ir krauj?. Pagyventi taip nors penkiasdešimt met?, o paskui ? spjauti ? visk?.

Givis pagrieb? taur?, piln? kvepian?io vyno, ir dviem gurkšniais j? išg?r?. Pajuto gyslomis sruvenan?i? ugn? ir panoro visus apkabinti, šokti, dainuoti, kvatotis... Jaut?, kad kažk? kalba, bet nežinojo k?.

? Neplep?k kvailys?i?, ? suurzg? Stalinas ir piktai paži?r?jo ? draug?. ? Jei tavo žodžius išgirs Mikojanas, Kirovas ar Bagirovas ? tau galas. Ir aš noriu gero gyvenimo, bet pirma noriu t? gyvenim? iškovoti visai

liaudžiai. Man?s vyno taure niekas nenupirks ir pinig? pluoštas ? dar ne laim?. Aš noriu žymiai daugiau. Tik ar tu suprasi?

? Liaudis, liaudis! ? supyko Givis. ? Kvailos šnekos, daugiau nieko. Kol jiems iškovosi ger? gyvenim?, pats neteksi galvos. Pasakyk aiškiai, ko tu nori?

Bet Stalinas numojo ranka, nesiruošdamas aiškinti savo plan?. Papasakosi šitam plepiui, tai tik b?dos sulauksi.

? Meskim tas kalbas apie liaud? ir revoliucij?, ? pasak? Stalinas. ? Paži?r?k, kiek ?ia graži? moter? ir kaip jos pasipuošusios. Tai ne paprastos miesto panel?s, o turting? šeim? atžalos.

Staiga Stalinas pagalvojo apie savo Kato, kuri niekada nemat? tokios prabangos. Kokia ji švelni ir gerut?, kaip laukia ret? susitikim? su juo ir kaip džiaugiasi j? išvydusi. Jeigu ne jo naktiniai žygiai ir ne jo pagrobti pinigai, kuriuos duoda Kato, jai tekt? dar sunkesnis gyvenimas, kurio nepakelt? jos prie darbo nepratusios rankos.

Givis, jau gerai ?kauš?s, pasilenk? prie Stalino.

? Koba, ar matai tas duris sal?s kampe? Ten uždaras kambarys, ? kur? neseniai ??jo labai graži moteris. Nedažnai gali sutikti toki? gražuol?. Ar nevert?t? mums su ja susipažinti?

? Dar ko? Prad?si l?sti prie aristokra?i?, tai tuoj pakli?si ? policijos rankas ir pirmas balius taps paskutiniu. Geriau atkreipk d?mes? ? patarnautojas, nes su jomis geriau sutarsi. Keli rubliai ir naktel? praeis linksmai. Jei neturi pinig?, tai sakyk.

Stalinas irgi ?kaušo, o jo akys ?m? žib?ti kaip vilko. Nors truput? svyrin?jo, bet nebuvo prarad?s realyb?s jausmo. Apie nepaž?stam? gražuol? jis n? negalvojo, o Givis, matyt, smarkiai susižav?jo, nes vis m?gino apie j? užvesti kalb?.

? Pinig? turime, juk dar liko nuo t?, kur davei drabužiams. Bet juk aristokrat?s neperkamos. Man vienas adžar? šamanas sak?, kad meil? nenuperkama už pinigus.

? O už k?? ? pastat? akis Stalinas.

? Nežinau, gal už krauj?. Jis taip keistai aiškino, kad aš nieko nesupratau. Gal jis tik pasišaip? iš man?s. Žinai ? laukinis.

? Kažin, ? suabejojo Stalinas, pak?l? taur? konjako ir iš l?to išg?r?. ? Kartais kraujas turi didel? vert?, o kartais jis visai nevertingas. Manau, kad art?ja laikas, kai mes tai sužinosime.

? O kada? ? lindo ? akis Givis.

? Kai atidund?s revoliucija.

Tuo metu prie j? pri?jo elegantiškai apsireng?s žilas vyras ir žemai nusilenk?.

? J?s? kilnyb?s, kuris iš j?s? esate Josifas Džiugašvilis? ? paklaus? jis. ? Ponia baronien? kvie?ia jus ? savo kambar?. Prašau pon? Džiugašvil? eiti su manimi ir susipažinti su ponia baroniene.

Jis mostel?jo ranka ? duris sal?s kampe ir v?l nusilenk?s jaunuoliams nu?jo.

? Šimtas velni?! ? garsiai nusikeik? Givis, ir jo akys iš baim?s išsoko ant kaktos. ? Baronien?! Dar to betr?ko! Sprukim, Koba, nes ?ia tikriausiai policijos pasala. Iš kur ji sužinojo tavo pavard?? Kaip atsp?jo, kad tu s?di prie šito stalo? Palik ant stalo šimt? rubli? ir sprukim kuo grei?iau!

Nors Stalinas nebuvo toks bailus kaip Givis, bet ir jis sunerimo. Nieko nelaukdamas išsitrauk? stamb? banknot? „su Katre“ (šimt? rubli?) ir, pad?j?s ant stalo, nu?jo prie sal?s dur?, kur Givis jo jau lauk?. Restorano sal? net oš? nuo garsi? sve?i? kalb?, muzikos ir moter? juoko. Stalinas ir Givis niekam ner?p?jo ir niekas nekreip? ? juos d?mesio.

Skub?dami jie paliko pas durinink? savo skryb?les ir mov? laukan, kur viešpatavo gili naktis.

Nors jie buvo gudragalviai, ?prat? nešti savo kail? ir apgauti policij?, bet ?ia susid?r? su taip pat nep?s?iais. Vos tik išlindo pro duris, iš karto pateko ? nepaž?stam? vyr? rankas. Du sugrieb? Stalin?, o kiti du prie sienos prir?m? Giv?.

? Ramiau, vaikinai, ramiau, ? pusbalsiu sušnabžd?jo aukštas, stambus vyras, pagrieb?s Giv? už gerkl?s. Tuo metu kitas laik? Stalin?.

? Tik pam?ginkite, vyru?iai, ? pasak? aukštasis vyras ir akim parod? ? smail? durkl?, užkišt? už diržo. ? Ne visada ir jums pasiseka ištr?kti. Šiandien jau taip bus.

Pa?m? už paranki? abu aristokratus vaidinusius vyrus, jie patrauk? ? sod? ir iš jo, apsik? rat? aplink kiem?, ??jo ? restoran? iš kitos pus?s. Kiek pa?j? puošniu koridoriumi, sustojo prie masyvi? ?žuolini? dur? ir pabeld?.

? ?eikite! ? pasigirdo moteriškas balsas ir sargai, vedini b?gliais, ?ženg? vidun.

Kambaryje prabanga dvelk? iš kiekvieno kampo. Žvak?s apšviet? masyvius baldus, puošnius paveikslus ir storus kilimus ant grind?. Pro praviras duris kitame kambaryje mat?si lova su bal?iausiomis paklod?mis. Viskas rod?, kad buto šeiminink? ?ia gyvena seniai.

Vienas iš sargybini? ženg? ar?iau ponios ir žemai nusilenk?.

? Mes juos atgabenome, j?s? šviesybe. Niekas ? nei sve?iai, nei policija ? m?s? nepasteb?jo. K? liepsite toliau daryti, j?s? šviesybe?

? Palikite j? ?ia, ? ji mostel?jo ranka Stalino link, ? ir galite eiti.

? O antr?j??

? Antr?j?? Išvykite kaip šun? iš restorano ir pasakykite, kad jeigu ?ia užtruks dar nors kelias minutes, tai smarkiai pasigail?s.

Givis net nepajuto, kaip šiurkš?ios rankos pagrieb? j? už sprando ir, išnešusios už dur?, trenk? ant šaligatvio. Jis sudejavo ir kuriam laikui neteko s?mon?s. Kai prav?r? akis, stambusis vyriškis stov?jo šalia ir žaid? puošniu durklu.

? Gird?jai, k? sak? baronien?, žioply. Mauk iš ?ia, kad tav?s n? kvapo nelikt?! Pasistenk pradingti net iš Tifliso.

Kol jis dejuodamas atsik?l?, užpuolik? ir p?dos sp?jo ataušti.

Stalinas liko prabanga spindin?iame kambaryje vienas su moterimi ir iš padilb? m?t? ? j? žvilgsnius. Šimtas velni? ir perk?n?! Toki? moter? nedažnai pamatysi mieste, o dabar tenka su tokia s?d?ti už vieno stalo, ži?r?ti (kad ir nedr?siai) ? jos puik? veid?, aukštai pakeltus plaukus ir akis, kurios spind?jo kažkokia šalta, numir?liška šviesa. Perl? karoliai ir ž?rintys ant rank? žiedai su deimantais skatino pagarb?, atmiešt? baime. Stalinas neišman?, k? jai sakyti, kaip elgtis. Vienu momentu kilo mintis šokti ir sprukti pro duris, kol neatsitiko kas nors dar blogesnio.

? Ko, poniam, norite iš manęs? ? sumik?iojo Stalinas. ? Aš net nežinau, kas j?s tokia. Mes vienas kito nepaž?stame. Ar mes buvome kur nors susitik??

Moters veidas nušvito keista šypsena. Pakilusi pri?jo prie stalo ir atsis?do šalia Stalino.

? Klystate, pone Stalinai. Aš jus paž?stu jau seniai. J?s nustebtum?te, sužinoj?s, kiek met?. Bet tiek to, tai jums nesvarbu. Aš esu baronien? Ana fon Ungern. Ne kunigaikštien?, kaip mane vadina tarnai, o tik baronien?. Gal j?s? bolševikin? s?žin? neleidžia b?ti su išnaudotoja viename kambaryje ir s?d?ti šalia jos, bet nebijokite ? aš lygiai tokia pat moteris, kaip ir kitos, ir taip pat moku myl?ti man patinkant? vyr?. O aš jus myliu, pone Stalinai, nors j?s ? mane ži?rite pl?šraus vilko žvilgsniu. Aš jau?iu, kad j?s liepsnote liepsnojate, nor?damas mane užvaldyti. J?s norite sudraskyti mano drabužius, nupl?šti apatinius, sugniaužti mano kr?tis, tokias, koki? j?s niekuomet neliet?te, norite mane draskyti ir kandžioti... Juk taip, didysis revoliucionieriaus Koba?

Kalb?dama ji drask? savo drabužius ir m?t? juos ant kilimo, kol liko prieš Stalino akis Afrodit?s apdaru.

? Na, pone Stalinai, k? j?s pasakysite dabar?

Bet Stalinas nepaj?g? ištarti n? žodžio, tik suurg?s puol? prie nuogos moters. Ta?iau ši j? atst?m?.

? Neskub?kite, neskub?kite, b?simas Rusijos imperatoriau. Pirmiausia turime susitarti d?l savo draugyst?s. Aš jums ruošiu nuostabi? ateit?, bet j?s tur?site visur man?s klausyti ir vykdyti visus mano nurodymus. Nereikia man jokio pasirašymo krauju. Ne! Taip b?na tik pasakose. J?s man turite duoti žod? ir to užteks. Sakykite, ar gal?tum?te užmušti žmog?, jeigu aš pareikalau?iau?

? Taip! ? nekantriai sušuko Stalinas.

? O t?kstant? žmoni??

? Kad ir milijon?! ? atšov? ir, pagrieb?s moter?, prisitrauk? j? ar?iau.

? Tu davei žod?! ? nusijuok? moteris ir krito ant minkšto kilimo, pargriaudama su savimi ir Stalin?.

? Dabar tu mano visam gyvenimui! ? sušuko triumfuodama baronien?.

Kai Stalino rankos paliet? nuog? baronien?s kr?tin?, akyse dar švystel?jo mielas Kato veidukas ir nedr?si šypsena, bet tuoj pranyko, lyg negal?dama pralaužti raganišk? ker?.

Ryte Stalinas prabudo skaudama galva, tarsi b?t? išg?r?s koki? nors narkotik?. Kambaryje kvep?jo žvak?mis ir svaiginan?iais baronien?s kvepalais. Niekur nedeg? šviesa. Laikrodis pamažu išmuš? vienuolikt? valand?.

? Po velni?! ? nusikeik? Stalinas ir apsidair?, ieškodamas žaviosios baronien?s.

Bet kambaryje nieko nebuvo, tarsi visi b?t? išmir?. Pamat?s ant stalo stovin? varpel?, pagrieb? j? ir smarkiai sujudino.

Vos tik nuaid?jo varpelio garsai, tyliai prasiv?r? durys ir vidun ??jo vienas iš bandit?, kurie j? vakar nutv?r? b?gant iš restorano.

? Kur poniam?! ? šiurkš?iu balsu sušuko Stalinas, lyg šaukdamas kok? pastumd?l? tarn?.

? Ne poniam, o kunigaikštien?, kvailas pras?ioke! ? atšov? šis. ? Negalvok, kad vien? nakt? prasivolioj?s ant jos kambario kilim? tapai kažkuo reikšmingu. Jei neišmoksi kalb?ti, pašauksiu vyrus ir jie tau sutrupins kaulus ? gabaliukus. Supratai? Dabar pakartok, k? nori sužinoti?

Stalinas išbalo kaip drob?. Atsimin? t? samdom? žudik? veidus ir ap?m? siaubas. Jis buvo vienas, paliktas j? rankose. K? gali žinoti, kokius nurodymus jiems paliko baronien?? Gal iš ties? dabar j? užmuš, kad nelikt? praeitos nakties liudytojo.

? Kur ponias baronien?? ? išstena?jo Stalinas.

? Išvažiavo, ? mandagiai atsak? pašnekovas.

? Ar neliep? man ko nors perduoti?

? Liep?! Sak?, kad iki dvyliktos valandos apleistum?te kambar?. Viešbutyje viskas sumok?ta, tuo nesir?pinkite.

Stalinas pažvelg? ? puošn? laikrod?, kabant? ant sienos, kurio rodykl? art?jo prie dvylikos. Jis skubiai grieb? drabužius ir ?m? rengtis. Jaut?, kad netoliese yra žmoni?, su kuriais nepajuokausi.

? Ar baronien? nesak?, kur gal??iau j? rasti?

? D?l to nesukite galvos. Ji jus susiras visuomet, kai tik reik?s.

„Ak, tu, niekše, ? pagalvojo Stalinas. ? Palauk, dar susitiksime!“

Jis užsid?jo skryb?l?, pagrieb? lazdel?, be kurios tais laikais negal?jai ?sivaizduoti n? vieno ponai?io, ir jau nor?jo sprukti pro duris, bet bandito išvaizdos vyras j? sulaik?.

? Ei, minut?! Paimkite, ?ia jums paliko kunigaikštien?, ? vyriškis pak?l? nuo židinio nemaž? ryšul?l? ir padav? Stalinui. ? Pravers!

Ryšul?lyje buvo šimtrubliniai banknotai su imperatoriene? atvaizdu. ?ia gal?jo b?ti 20–30 t?kstan?i? rubli?.

Stalinas susigr?do pinigais ? kišenes ir skubiai iš?jo. Prie viešbu?io dur? stov?j? du liokajai jam žemai nusilenk?.

Neskub?damas, koja už kojos, Stalinas nu?jo ? miesto park? ir ?m? po j? vaikštin?ti. Saul? taip kaitino, kad net pav?syje dar?si karšta.

Jis atsis?do ant suolo, o galvoje speng? ir aid?jo viena mintis: „Kur man tave surasti?“

Visas deg? aistros lauže, lyg ?mestas ? neužg?stan?i? ugn?. Jis taip troško b?ti su baroniene, kad pamiršo revoliucij?. O juk visiems girdavosi, kad be bolševik? partijos reikal? jam daugiau niekas ner?pi. O dabar r?p?jo tik baronien? Ana fon Ungern.

Ana, Anuška... Kur j? surasti?

Po trijų savai?ių Stalinas aprimo, aistros ugnis prigeso, o jos viet? už?m? li?desys. Nuvažiavo jis ? So?? ir išsinuomojo didel? but? puošniame viešbutyje, kuris kažkuo primin? „Kaukaz?“ ir jame praleist? neužmirštam? nakt?. „Kas atsitiko? ? galvojo Stalinas. ? Kokie burtai paveik? mane?“ Kil?s iš pa?i? žemiausi? proletariato sluoksni?, jis buvo prietaringas, bijantis visko, ko nesuprato. Ta?iau po kiek laiko prisimin?, kad jo laukia bendražygiai, artimi jam id?jomis, darbais ir siekiais. Nusprend? važiuoti ? Vokietij? pas Lenin? ir paprašyti patarimo, organizuojant revoliucin? darb?, kai carizmas ?m? atsigauti po Rusijos–Japonijos karo.

Revoliucionieriai labiausiai nekent? caro ir jo valdžios. Širdyje kiekvienas j? buvo paraš?s carui mirties nuosprend?, nes laik? j? kal?iausiu d?l viso blogio Rusijoje. Jie troško Nikolajaus Antrojo mirties labiau nei